

וכי עבירת חוט צמר לבגד צמר — צבעיה בצבע תכלת.

אבל חוט צמר לבגד פשתים, וחוט פשתים לבגד צמר — לא תעשה.

לכן כתב רחמנא "צמר ופשתים", לייתור, לדרוש סמוכים, ולהשמיענו: דאפילו חוט צמר לבגד פשתים, (1) וחוט פשתים לבגד צמר אפשר לעשות.

והוינן בה: תינח לתנא דבי רבי ישמעאל, ה-א האומר שכל מקום שנאמר בו בגד הוא רק בגד של צמר או פשתים, שפיר מיותר "בגד ופשתים" כדי לדרוש סמוכים, ולהתיר כלאיים בציצית.

אלא לרבנן, הסוברים שבכל מקום שנאמר בגד הוא כולל את כל המינים, ו"צמר או פשתים" האמור בכלאיים אינו מיותר, כי צריך אותו לומר שאין כלאיים אלא מצמר ופשתים — מנא להו שעשה דוחה לא תעשה?

ומשנינן: בכל זאת איצטריך "צמר ופשתים", גם אם אין סבורים כדרבא שכל בגד חייב בציצית.

כי סלקא דעתך אמינא שאפילו לתנא דבי רבי ישמעאל יש לדרוש בבגד צמר או בפשתים, כי כמו דיוקא דרבא, הכנף — מין כנף.

אך לדרוש זאת באופן חלקי, שיתאים עם תנא דבי רבי ישמעאל, כשהמדובר בפסוק הוא רק בבגדי צמר ופשתים, ולא בבגדים של שאר מינים!

והכי קאמר רחמנא:

עביד ליה חוט של ציצית צמר לבגד צמר, וחוט של ציצית פשתים לבגד פשתים.

ובכך יתקיים "הכנף" — מין כנף! אלא שזה יתקיים רק בצמר ובפשתים, ולא במין אחר.

צמר לבן? והרי הבגד הוא כבר כלאיים, ומה תוספת כלאיים יש בעוד שני חוטים. והרי כיון שהתירה התורה ללבוש את בגד הכלאיים של פשתן עם חוטי צמר תכלת, הרי מותר ללבוש את בגד הכלאיים הזה, ותוספת חוטי צמר לבן לא תאסרנו!

ועוד, מה יועיל אם יטיל עתה שני חוטים לבנים מפשתן לבגד, והרי הבגד כבר כלאיים מכח חוטי צמר התכלת שבבגד הפשתים, ונמצא שמטיל חוטי פשתים בבגד שיש בו גם צמר!

ותירץ הגר"ש רוזובסקי [חדושי רבי שמואל] על פי יסודו של הגר"ח, שיש שתי צורות של כלאיים: האחת, אם עירב צמר ופשתים ביצירת חוט הכלאיים, וארג מהחוטים בגד, הרי עצם

1. התוס' [בד"ה דאפילו] כתבו מותר ליתן שני חוטי צמר לבן בבגד פשתים, אף על פי שאפשר ליתן שני חוטי פשתים לבנים בבגד הפשתים, כי "מיגו" שחוטי הצמר של תכלת מותר ליתנם בבגד פשתים, מותר ליתן בבגד פשתים גם חוטי לבן של צמר.

והרשב"א הביא בשם גדולי המפרשים שחולקים על סברא זו, כי לפי ריש לקיש כל מקום שאפשר לקיים שניהם, אין עשה דוחה לא תעשה, ולא אומרים "מיגו", אלא צריך להטיל בבגד פשתים חוטי לבן מפשתים, ורק את חוטי התכלת, שהם צמר, מטילים בפשתים.

והקשו האחרונים, מדוע אסור ליתן בבגד הפשתים שיש בו כבר חוטי צמר תכלת גם חוטי

ומשנינן: **נפקא להו מ"ראשו"** האמור בפרשת תגלחת מצורע.

דתניא: נאמר בפרשת מצורע שנרפא מנגעו [ויקרא יד ט]:

"והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו.

את ראשו, ואת זקנו, ואת גבות עינו.

ואת כל שערו יגלח".

ודורשת הברייתא את הפסוק הזה:

"ראשו" האמור במצורע, אחרי שכבר חייבו הכתוב [בתחילת הפסוק] בגילוח כל שערו — **מנה תלמוד לומר?** לאיזה צורך חזר ופירט הכתוב את החיוב לגלח שערות ראשו, אחר שכבר צוה לגלח את כל שערו?

לפי שנאמר [ויקרא יט]: **"לא תקיפו פאת ראשכם"**.

ואיסור זה, משמעותו היא, שאסור לגלח את פאות הראש, כדי שלא תהיינה שערות הראש הנותרות בקדקד הראש נראות כעין עיגול [מוקפות].

שומע אני אף מצורע כן, שיהיה אסור לו לגלח את פאות ראשו.

תלמוד לומר במצורע "את ראשו ואת זקנו

ואת גבות עינו, ואת כל שערו יגלח". ולהשמיענו שיבא עשה של גילוח מצורע וידחה לא תעשה של הקפת הראש.

ומוסיפה הגמרא:

וקא פבר האי תנא שהקפת שער "כל הראש" גם היא **שמה הקפה**.

והיינו, שאין זה איסור של "הקפה" בלבד, אלא הוא איסור לגלח את הפיאות בכל ענין, גם בשעה שהוא מגלח את כל שערות הראש.

כי יש הסוברים שהאיסור הוא דוקא לגלח את פיאות הראש, ולהשאיר שיער בראש למעלה בצורה עגולה. אך אם מוריד את כל השערות, ולא נשאר בראש למעלה שער בצורת מעגל, אין בכך איסור.

ובמצורע הוא צריך לגלח כל שערות ראשו. ואם נאמר שאין איסור בגילוח הפיאות בשעת גילוח כל שערות הראש, אין מכאן ראייה שעשה דוחה לא תעשה.

וכיון שלמדנו מכאן שעשה דוחה לא תעשה, לכן איצטריך "עליה" לומר שאין מצות יבום דוחה לא תעשה של ערוה.

ודוחה הגמרא, שאין זה מקור טוב לדחיית עשה ללא תעשה:

ופשתים יחד.

וכיון שקשירת חוטי הציצית בבגד הפשתים אינה עושה את הבגד כולו לבגד של כלאיים, אלא שאסרה תורה ללבוש צמר ופשתים המחוברים יחדו, נמצא שלבישת כל חוט של צמר ביחד עם בגד פשתים היא איסור בפני עצמו, ולכן שפיר טען הרשב"א על התוס', שאין

הבגד הוא כלאיים, ואסור ללבושו כי הוא "חפצא" של כלאיים.

והשנית, אם חיבר אל בגד פשתים בגד של צמר, על ידי שתי תכיפות, או שקשר אל בגד הפשתים חוטי צמר, כמו בציצית, ששם לא נעשה הבגד עצמו "חפצא" של כלאיים, אלא שאסרה תורה ללבוש בגד שמחוברים בו צמר

תנהו ענין ללאו השוה בכל, שעשה דוחה לא תעשה.

ולכן איצריך "עליה", לומר שאין עשה של יבום דוחה לא תעשה של ערוה.

ופרכינן: ואכתי אין הכתוב של גילוח זקן מיותר ללמד בלימוד של "אם אינו ענין לכאן תנהו ענין למקום אחר", שעשה דוחה לא תעשה. כי איצטריך לו ללמד על כהן מצורע עצמו.

כי סלקא דעתך אמינא שאין עשה דוחה לא תעשה בתגלחת הזקן של כהנים מצורעים.

היות ושאני כהנים, הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות של כהונה, הרי מצוותיהם חמורות. ולכן, אפילו לאו שאין שוה בכל, כמו איסור תגלחת הזקן, על אף שאינו נוהג בנשים, לא דחי לו מצות עשה של תגלחת מצורע.

לכן קא משמע לן "זקנו", האמור בתגלחת מצורע, דדחי!

וכיון שהוצרך "זקנו" ללימוד זה, אין לנו מקור לכך שעשה דוחה לא תעשה ששוה בכל!

וחוזרת השאלה: למאי איצטריך "עליה"?

ואומרת הגמרא, שיש לנו מקור הנדרש בכרייתא אחרת.

אלא, אתיא מהדרשה של "ראשו", דדרש הך תנא.

כי איבא למיפרך: מה ללאו ד"חקפה", שכן לאו שאין שוה בכל! שהוא לאו "חלש", לפי שאינו נוהג בנשים, שהן לא נאסרו בהקפת שער ראשן. ולפיכך הוא נדחה מכח מצות עשה. אך אין ראייה ממנו שעשה דוחה לא תעשה השוה בכל.

והרי בלאו של עריות, מוזהרת גם האשה כמו האיש, והוא לאו השוה בכל, ואם כן, חוזרת השאלה למאי איצטריך "עליה"?

ומביאה הגמרא מקור אחר, לכך שעשה דוחה לא תעשה:

אלא, אתיא מ"זקנו" האמור בפסוק לעיל, בתגלחת מצורע, אחר שחייבו הכתוב לגלח כל שערו.

דתניא [ויקרא יד] "זקנו" — מה תלמוד לומר? מדוע חזר הכתוב לפרט את גילוח הזקן, אחר שציוה כבר לגלח כל שערו.

לפי שנאמר באיסור גילוח פיאות הזקן, האמור בכהנים, אך ממנו לומדים גם לישראלים [ויקרא כא]: "ופאת זקנם לא יגלחו".

שומע אני אף כהן מצורע כן, שיהיה אסור בגילוח זקנו?

תלמוד לומר "זקנו". שיבוא עשה של גילוח מצורע וידחה לא תעשה של גילוח הזקן.

ואם מצות גילוח הזקן של מצורע אינו ענין ללאו של גילוח הזקן, שאין שוה בכל, לפי שאינו נוהג בנשים, וזה כבר למדנו מ"ראשו".

[אך רש"י מבאר, שמדובר במצות גילוח של מצורע בשעה שנרפא, או של נזיר בשעת גמר נזירותו, שמצוה לגלח כל שער ראשו, ונמצא שמצות הגילוח של מצורע, או של נזיר, דוחים את הלאו של הקפת ראשו.

והלאו של הקפת הראש הוא לאו שאינו שוה בכל, כיון שהוא אינו אמור בנשים, ולכן הלימוד הוא ב"אם אינו ענין":

אם "ראשו" אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל, לפי שלמדנוהו כבר מ"זקנו" — תנהו ענין ללאו השוה בכל].⁽¹⁾

ודחינן: איכא למיפרך על הלימוד הזה:

מה לנזיר מצורע שכן איסור גילוחו הוא איסור קל, שכן ישנו הנזיר בשאלה!

שהרי היא יכול להשאל על נדר נזירותו, ותפקע נזירותו למפרע. ואין ללמוד מכאן

דתניא: "ראשו" האמור בתגלחת מצורע, אחר שחייבו הכתוב לגלח כל שערו — מה תלמוד לומר?

[עייין בריטב"א שהתקשה מאד בפירוש רש"י כאן, ועייין בגירסתו וביאורו].

לפי שנאמר בכהנים [במדבר ו] "תער לא יעבור על ראשו".

שומע אני, אף מצורע ונזיר כן?

והיינו, מצורע שנרפא מצרעתו, שיש לו מצוה להתגלח, והוא נזיר, שאסור לו להתגלח בימי נזירותו.

לכן תלמוד לומר "ראשו".

ולמדנו מכאן שעשה של תגלחת מצורע דוחה לאו של גילוח שער נזיר. ותגלחת נזיר היא לאו השוה בכל, שאיסורה הוא בין באיש ובין באשה.

לבנים בבגד הפשתן.

ואת הקושיא השניה, שגם נתינת חוטי פשתים לבנים יש בהם משום כלאיים עם חוטי הצמר הלבנים, ומה תועלת יש בנתינת חוטי פשתן לבנים יותר מנתינת חוטי צמר לבנים, יתכן ליישב, שאין בהוספת חוטי הפשתים איסור, כיון שאין הם אלא תוספת לבגד הפשתים, ונחשב הדבר כאילו מטיל חוטי צמר לשם מצות ציצית לבגד שיש בו בצידיו חוטי פשתים, שאין צורך בחיתוך החוטים, שהרי התירה תורה להטיל חוטי צמר של תכלת בבגד פשתים, ולא הצריכה לצמצם את הבגד לשיעור שיוצאים בו ידי חובה, ותו לא.

אך כשבא להטיל חוטי צמר לבנים לבגד פשתים שיש בו חוטי צמר תכלת, הרי זה כמי שבא להטיל חוטי ציצית לבגד של כלאיים,

ורוצה ללבוש את הבגד כיון שהתירה התורה לבישת כלאיים לצורך קיום מצות ציצית, שאסור לו ללבושו [עייין רע"א בהגהותיו לשו"ע או"ח סימן יא] היות ולא התירה תורה כלאים בציצית אלא במקום שאי אפשר אחרת, ולא בבגד של כלאיים, שיכול להמנע מללבוש אותו, שהרי לולי המצוה של ציצית אינו יכול ללבושו.

1. רש"י כתב [בד"ה ראשון] שעשה של נזיר אינו שוה בכל.

והקשה המהרש"א והמהרש"ל הרי במסכת נזיר מא ב שנינו שלאו של נזיר הוא שוה בכל.

והתוס' בנזיר שם, כתבו שמחלוקת הסוגיות היא, אם לאו של נזיר שוה בכל.

וביאר האבני מילואים [תשובות כב] שהמחלוקת בין הסוגיות היא בשאלה מהי מהות

שעשה של יבורם ידחה איסור של עריות, שהוא איסור חמור, שאי אפשר להשאל עליו.

והראיה שאין ללמוד מגילוח הנזיר:

דאי לא תימא הכי, אלא תלמד מנזיר, **הא דקיימא לן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה** — **ליגמר מנזיר שמצות עשה דוחה אפילו עשה ולא תעשה!**

שהרי הנזיר מצווה שלא להתגלח גם באיסור עשה "קדוש יהיה, גדל פרע שער ראשו", וגם בלאו של לא תעשה.

ואם נלמד ממנו שעשה דוחה לא תעשה, נוכל ללמוד לכל מקום שעשה דוחה לא תעשה ועשה. והרי קיימא לן שאין עשה דוחה לא תעשה!

אלא מנזיר, מאי טעמא לא נמרינן, היות **דאיכא למיפרך על הלימוד ממנו:**

מה לנזיר שאיסורו קל, **שכן ישנו** הנזיר **בשאלה על נזרו**. ולכן, עשה דוחה בו אפילו עשה ולא תעשה.

ואם כן, **הכי נמי איכא למיפרך על הלימוד מנזיר שעשה דוחה לא תעשה:** מה לנזיר **שכן ישנו בשאלה**, ולכן, משום קולתו, עשה דוחה בו לא תעשה.

תאמר באיסור עריות, שאינו בשאלה, ובו אין עשה דוחה לא תעשה.

ומשנינן: **אלא, לעולם, מקרא קמא**, מסמיכות ה-ב איסור כלאיים למצות ציצית, אנו למדים שעשה דוחה לא תעשה.

והוא מופנה, גם לרבנן! על אף שלדבריהם צריך את "צמר ופשתים" כדי ללמד שאין כלאיים אלא בבגד צמר ופשתים.

כי **אם כן**, אם תאמר שלא בא הפסוק הזה לאפנויי, ולדרוש סמוכים, **לימא קרא "ציצית תעשה לך"**, כמו הלשון שנקט הכתוב בפרשת ציצית.

שינוי הלשון — **"גדילים" במקום "ציצית"** — **למה לי?**

שמע מינה, לאפנויי, לדרוש סמוכים, של ציצית לכלאיים, וללמוד מכאן שעשה דוחה לא תעשה.

ודחינן: הרי **האי** לשון "גדילים" שנקט הכתוב, לא לאפנויי למדרש סמוכים הוא בא.

אלא **לשיעורא של ציצית הוא דאתא**, בא ללמד!

שהרי כך דרשו חכמים מלשון "גדילים":

הנזירות:

קבלת נדר, בשתיית יין, ובשאר עניני נזירות. אם נאמר שנזירות היא ענין של קדושה כמו קדושת הכהן, הרי מצוות הנזיר אינן שוות בכל, כמו מצוות הכהן.

אך אם נאמר שנזירות היא איסור שאוסר אדם עצמו ביין כמו בנדר, הרי נדר הוא דבר השהו בכל, וגם מצוות הנזיר נחשבות "שוה בכל".

האם הנזיר מתקדש בקדושת הנזירות [כמו כהן], ומכח קדושת נזירותו יש לו לנהוג בהלכות הנזירות, כמו שכהן חייב לנהוג בהלכות כהונה מכח קדושת כהונה שלו.

או שהנזירות מתבטאת בכך שהוא אוסר עצמו [בקבלת הנזירות] כמו שאוסר כצמו בכל